12.10.2022
Lausunto

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

HE 154/2022 vp

HALI ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Hyvinvointiala HALI ry kiittää mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023.

Hyvinvointialueiden rahoitus varmistettava riittävälle tasolle

Vuoden 2023 talousarvion määrärahat ja tuloarviot nousevat sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen seurauksena, kun valtio rahoittaa pääosan hyvinvointialueiden toiminnasta ja kerää merkittävän osan ansiotulo- ja yhteisöverotuotoista. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtiorahoitus on 22,5 miljardia euroa, josta 1,9 miljardia laitetaan maksuun tämän vuoden joulukuussa.

Kunnilta siirtyvät kustannukset ovat suurilta osin alimitoitettu, minkä vuoksi hyvinvointialueet aloittavat toimintansa lähtökohtaisesti alijäämäisinä. Syitä alimitoitettuun rahoitukseen ovat mm.

- koronakorvaukset
- muutoskustannukset kuten palkkaharmonisaation aiheuttama palkkakustannusten kasvu
- ennakoitua nopeampi inflaatioennuste verrattuna kustannustason muutoksia seuraavaan indeksiin
- uudet velvoitteet ja tehtävämuutokset
- vuokratason nousu
- korkokulujen kasvu

Kustannusten kasvu ja paine nopeisiin leikkauksiin tulee vaikeuttamaan palvelujen saatavuutta, niiden rakenteellista uudistamista ja osaltaan myös strategisen yhteistyön suunnittelua yksityisten palvelutuottajien kanssa. Jos hyvinvointialueet joutuvat supistamaan toimintaansa, se heikentää mahdollisuutta riittävän kattavaan palveluvalikoimaan.

Jotta palvelujen järjestäminen ja tuottaminen voidaan turvata vastaamaan erityisesti ikääntymisestä johtuvaan kasvavaan palvelutarpeeseen ja asiakkaiden lakisääteisiin perusoikeuksiin, on hyvinvointialueille varmistettava riittävä rahoitus erityisesti siirtymävaiheessa, jotta alueille jää tarpeeksi aikaa tehdä rakenteellisia muutoksia tuottavuuden parantamiseen ja toimintatapojen uudistamiseen. Lisärahoituksen tarve tulee olemaan laajalti lähes kaikilla hyvinvointialueilla. Hyvinvointialueiden rahoitus vuodelle 2023 tarkentuu vasta vuoden 2022 tilinpäätösten valmistuttua. Jotta rahoituksen tason ennakoitavuutta voidaan parantaa, tilinpäätöstietojen pohjalta laskettavat toteutuneet kustannukset tulisi tarkistaa ja laittaa maksatukseen mahdollisimman nopeasti vuoden 2023 aikana.

Henkilöstömitoituksen rahoitukseen tarkoitetut säästötoimet hidastavat hoitoon pääsyä

Henkilöstömitoitus tulee täysimääräisesti voimaan 1.4.2023, jolloin vähimmäismitoitus on 0,7 työntekijää asiakasta kohden. Mitoituksen kiristymiseen on varattu 128,2 miljoonaa euroa vuonna 2023. Hoitajamitoituksen rahoittamiseksi hallitus antaa eduskunnalle esityksen lääkelain ja sairausvakuutuslain muut-

tamisesta, jolla toteutettaisiin säästöt sairausvakuutuksen yksityisen sairaanhoidon hoito- ja tutkimuskorvauksiin vuoden 2023 alusta alkaen. Ehdotuksella leikattaisiin korvausmenoja yhteensä noin 64 miljoonalla eurolla, josta talousarvioesityksen mukaan valtion rahoitusosuus on 42,7 miljoonaa euroa ja vakuutettujen rahoitusosuus noin 21 miljoonaa euroa.

Monikanavarahoituksen purkamista valmistelevan parlamentaarisen työryhmän mietinnön mukaan yksityisen sairaanhoidon hoito- ja tutkimuskorvausjärjestelmää ja sen rahoitusta tulisi uudistaa vasta hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymisen jälkeen.

Palveluihin pääsyä voidaan parantaa, julkisen palvelutuotannon katvealueita paikata ja pullonkauloja poistaa vahvistamalla pääsyä yksityisille palveluntuottajille. Ehdotetuilla leikkauksilla vaikeutetaan hoitoon pääsyä, pidennetään julkisen terveydenhuollon jonoja ja hidastetaan hoitovelan purkua. Hyvinvointiala HALI ry:n laskelmien mukaan leikkaus ei tuotakaan kokonaisuutena valtiontaloudelle säästöä, vaan lisää kustannuksia, koska asiakassiirtymä julkisiin palveluihin kasvaa. Kela-korvausten leikkaamisten perumisella ja joidenkin korvausten, kuten etävastaanottojen ja suun terveyden palvelujen täsmäkorotuksella saataisiin kustannustehokkaasti purettua ruuhkaa esimerkiksi perusterveydenhuollon vastaanotoilta ja päivystyksistä.

Hoitajapulaan tarvitaan lisää toimia

HALI ry on tyytyväinen päätöksestä lisätä määrärahoja hoiva-avustajien koulutukseen. Yhteensä määrärahoja on lisätty 18,6 miljoonaa euroa, jotka kohdentuvat jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittamiin ja työvoimakoulutuksena järjestettäviin hoiva-avustajakoulutuksiin. Rahoituksella tavoitellaan 2500 uuden hoiva-avustajan kouluttamista.

Hoiva-avustajakoulutukset ovat tärkeä panostus, mutta eivät yksinään riitä vielä ratkaisemaan sote-alan työvoimapulaa. Sote-alan koulutuspaikkoja tulisi lisätä sekä toisella asteella että korkeakouluissa ja kaikkiin koulutusohjelmiin. Digitaalisten ratkaisujen sisällyttämisellä ja henkilöstörakenteen monipuolistamisella ikääntyneiden ympärivuorokautisen hoivan henkilöstömitoitukseen vapautettaisiin lähi- ja sairaanhoitajia terveydenhuollon tehtäviin. Myös kansainväliseen rekrytointiin on panostettava huomattavasti nykyistä enemmän ja sen esteitä purettava. Esimerkiksi olemassa oleva, eri tahojen yhteistyönä tehty Career Boost -koulutusmalli kolmansista maista tulevien sairaanhoitajien pätevyyden tunnustamiseen tulee valtakunnallistaa sekä luoda näyttökoemenettely EU- ja ETA-alueen ulkopuolisista maista tulevien sairaanhoitajien osaamisen käyttöön saamiseksi oikealla tavalla. Kaikki edellä mainitut toimet ovat tehtävissä ilman lakimuutoksia.

Yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksella ei merkittäviä vaikutuksia

Talousarvioesityksessä kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan varhaiskasvatusmaksujen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen kompensoimiseksi, mikä vähentää verotuloja arviolta 100 miljoonaa euroa. Yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen vaikutus on tästä 1,5 miljoonaa euroa. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja alennetaan 70 miljoonalla eurolla nostamalla tulorajoja 33 prosenttia. Yksityisen hoidon tuen saajia vuonna 2021 oli yhteensä 13 205 ja heistä hoitolisän saajia oli yhteensä 1 405, eli noin 10%.

Korotuksen tulisi koskea koko yksityisen hoidon tukea eikä pelkästään hoitolisää. Laajentamalla tuen piiriä lisättäisiin julkisen ja yksityisen palveluntuottajan asiakkaiden tasavertaista asemaa ja helpotettaisiin julkisten varhaiskasvatuspalveluiden painetta.

Ulla-Maija Rajakangas
toimitusjohtaja

Lisätietoja:

Elias Kiljunen
ekonomisti
elias.kiljunen@hyvinvointiala.fi